

(ääni)oikeustaistelua tarkastellaan yksilöiden ja yksittäisten henkilöiden erinäisten toimintapiirien kautta. Venäläisen feminismin edustajia esittelee myös Irina Jukina venäläisen feminismin historiaa käsittelevässä teoksessaan *Russki feminizm kak vyzov sovremennosti* (ks. arvioni tästä *Idäntutkimus* 2/2010). Jukinan teoksessa yksittäisten toimijoiden kuvaus jää hieman irralleen käsittelystä, mutta Ruthchild onnistuu nivomaan yksityiselämän yhteiskunnalliseen toimintaan tarkastellessaan muun muassa niitä verkostoja, joissa yksittäiset naisvaikuttajat toimivat.

Kirjan läpi seurataan esimerkiksi kahden KD-puolueen (Perustuslailliset demokraatit) edustajan, aviopari Anna ja Pavel Miljukovin toimia. Anna Miljukova oli yleisen äänioikeuden voimakas kannattaja, kun taas Pavel Miljukov katsoi sen koskevan ainoastaan miessukupuolta (tosin muuttaen käsitystään myöhemmin). Anna Miljukovan henkilöhistoriaa tarkastellessaan kirjoittaja tulee osoittaneeksi vanhan feministisen väitteen ”henkilökohtainen on poliittista” kantavuuden tutkimuksellisenakin lähtökohtana. Ruthchild tarkastelee feminismiä myös kirjallisuuden kautta mainiten muun muassa aikansa suosituimman naiskirjailija Anastasia Verbitskajan toiminnan ja Henrik Ibsenin merkityksen.

Ruthchild ei rajoitu tarkastelemaan venäläistä feminismiä ainoastaan maan rajojen sisäpuolella, vaan tuo esiin niin aatteellisia kuin konkreettisiakin suhteita. Jälkimmäiset toteutuivat paljolti International Council of Women -järjestön kautta, jonka varapresidenttinä toimi kuolemaansa (1912) asti venäläisen naisliikkeen veteraani Anna Filosofova. Transnationaalinen tarkastelutapa tuo tietenkin esiin aatteiden ja toimijoiden keskinäisiä kytköksiä, eroja ja samankaltaisuuksia. Mie-

lenkiintoista suomalaisesta perspektiivistä on se, että Ruthchild ottaa huomioon myös Suomen suuriruhtinaskunnassa käydyn keskustelun yleisestä äänioikeudesta sekä aikanaan radikaalin päätöksen naisten äänioikeudesta 1906. Vaikka aiheen käsittely on suppea, ulkopuolinen näkökulma ja aiheen tarkastelu Venäjän imperiumin osana ovat avartavia. Venäjän (ja Suomen) tarkastelu tuo tässäkin asiassa moninaisuutta ja haastaa muodostuneita käsityksiä. Kirjoittaja nimittäin kritisoi naisten äänioikeustutkimusta liiallisesta keskittymisestä läntisiin kohteisiin ja niiden perusteella tehtyjä johtopäätöksiä. Yleistä naishistorian narratiivia vastaan Ruthchild argumentoi sillä, että äänioikeus toteutui periferiassa (Suomi) ja maassa, jossa oli lyhyt demokraattinen perinne (Venäjä), vaikka hänen mukaansa yleinen väite on, että naisten äänioikeuden ehtona on (länsimainen) vakaa kansalaisyhteiskunta. Voikin olettaa, että historiallista ymmärrystä on muokannut materiaalin valinta eli keskittyminen länsieurooppalaisiin yhteiskuntiin. Venäjän mukaan otaminen tutkimusaineistoon muuttaa jälleen kerran

niin sanottua yleistä näkemystä.

Vaikka tutkimus ei lunastakaan kaikkia niitä lupauksia, joita se mielenkiintoisella ja haastavalla alullaan herättää – moni esitetty asia on varsin hyvin entuudestaan tunnettu – teos tarjoaa kuitenkin entistä moniulotteisemman kuvan venäläisestä vallankumousten ajan feminismistä. Samalla se tarjoaa kattavan yhteiskuntahistoriallisen kuvauksen Venäjältä, muun muassa duuman toiminnasta, poliittisista suhdanteista, sodasta ja vallankumouksesta naisten äänioikeuskysymyksen näkökulmasta. Kirjoittaja on nivonut taidokkaasti mukaan yhteiskunnan monia osa-alueita sekä mikro- ja makrotason tapahtumia. Lukijaa helpottaa suuresti kirjan alkuun sijoitettu kronologinen luettelo päätapahtumista naisten oikeuksien osalta. Suurimpana puutteena tässä, samoin kuin aikaisemmissakin venäläisen feminismin esityksissä, pidän sitä, että aatehistoriallinen ja usein taiteen, kulttuurielämän ja sukupuoli-teorian diskursseissa virinnyt ja kehittynyt, monesti teoreettinen tai epäsuora feministinen ajattelu ja toiminta on jäänyt kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

Kirsti Ekonen

Pietarin koristetaiteen kansainvälisestä näyttelystä

Ann T. Walton: *The International Decorative Arts Exposition in St. Petersburg, 1908. Minneapolis: University of Minnesota, 2009. 216 s*

Maailmannäyttelyt ovat merkinneet suunnattomia asioita kansakunnille aina Lontoon maailmannäyttelystä 1851 alkaen. Ne ovat toimineet rauhanomaisina kilpakenttinä, hyödykkeiden, tietojen ja taitojen jakajina ihmisten kesken. Suomelle etenkin Pariisin maailmannäyttely vuonna 1900 toimi mahtavana kulttuurisen itse-

tunnon nostattajana. Myöhemmin varsinkin Alvar Aallon panokset maailmannäyttelyissä 1937 ja 1939 olivat kansainvälisiä menestyksiä. Pienemmissä puitteissa ja nimenomaan design-maailmannäyttelyissä Suomi ja maan suunnittelijat keräsivät Grand Prix -palkintoja Milanon triennaaleissa. Nykypäivästä muistetaan Sevillan paviljonki, *Helvetinkolu*, ja sen nuoret suunnittelijat. Tänä vuonna järjestettiin Shanghaissa maailmanlaajuinen expo, jossa Suomen puhdaslinjainen *Kirnu*-paviljonki herätti ammattipiirien

ihastusta.

Pienetkin kansakunnat saattavat saada kaivattua kannustusta näissä kansainvälisissä demonstraatioissa. Kansainväliset tutkijat tarttuvat myös mielellään näihin aiheisiin. Yhdysvaltalainen arkkitehtuurin, designin ja taiteen tutkija, tohtori Ann T. Walton on tutkinut jo pidempään Ruotsin ja Suomen jugend-ajan taidetta ja laatinut väitöskirjansa maiden Pariisiin maailmannäyttelyn 1900 paviljongeista. Hän on myös julkaissut ruotsalaisen arkkitehdin Ferdinand Bobergin suunnitelmista täydellisen luettelon (*Ferdinand Boberg, Architect: The Complete Work*, 1994). Nyt Ann T. Walton on tarttunut vuoden 1908 Pietarin kansainvälisen koristetaiteen näyttelyyn, jota on tutkimuksissa käsitelty äärettömän vähän. Ruotsi osallistui siihen täystehoisesti ja etsi näin markkinoita taideteollisuustuotteilleen Venäjällä. Suomi ei osallistunut lainkaan näyttelyyn, mutta sen design-osaamista oli samanaikaisesti esillä Pietarissa arkkitehtuuri- ja insinöörialan näyttelyssä Neva-joen saarella. Suomesta olivat mukana ainakin firmat N. Boman ja Granit paviljonkeineen. Walton näkee kahden samanaikaisen ja samantyyppisen näyttelyn haitanneen toistensa vaikutusta.

Ann T. Walton on löytänyt lähdeaineistonsa valtaosin Ruotsista; läntiselle naapurimaallemme vuoden 1908 koristetaiteen näyttely Pietarissa olikin menestys. Ruotsin osaston arkkitehtuurista vastasi Ferdinand Boberg Paviljongin erikoisuutena olivat ruokasalit ja nykyaikainen keittiö

lämminvivaraajineen. Näyttelyn jälkeen NK eli Nordiska Kompaniet -tavaratalo perusti liikkeen Pietariin ja Moskovaan, ja sen käytännölliset kalusteet myivät niissä hyvin. Ruotsin taideteollisuus saavutti tavoitteensa eli aseman Venäjän markkinoilla, jonka tosin ensimmäinen maailmansota seuraamukseensa tuhosi. Tämän laajan keisarikunnan markkinoita ei ollut suinkaan helppoa tavoittaa, sillä maassa oli vahvat suojatullit ulkomaisille tuotteille. Pietarin näyttelyn osallistujille tätä rasitetta oli helpotettu, ja esimerkiksi Japanin osaston edulliset tuotteet myytiin nopeassa ajassa loppuun. Arkkitehti Roman Fedorovitš Meltzer oli muuntanut Mihailovskin maaneesin hienoksi näyttelypaikaksi lähes mahdollottoman lyhyessä ajassa. Osanottajia olivat Venäjän lisäksi Saksa, Ruotsi, Itävalta ja Japani. Painopiste näyttelyssä oli luksustuotteilla, jotka vetosivat yläluokan makuun.

Huolella dokumentoitu ja runsaasti kuvitettu kirja pyrkii houkuttelemaan toisiakin tutkijoita tarttumaan aiheeseen ja tuomaan lisävalaistusta tähän Venäjän olosuhteissa ainutlaatuisen kansainväliseen näyttelyyn. Mitkä seikat vaikuttivat siihen, että Torinon kansainvälinen koristetaiteen näyttely vuonna 1902 toimi käänteentekeväenä tapahtumana ja Pietarin vastaava näyttely tyytyi katsomaan paremminkin taaksepäin? Miksi Venäjän oma panostus ei ollut vaikuttavampi näyttelyssä? Ann T. Walton antaa kyllä vastauksia moniin kysymyksiin, mutta laajempi lähde-

aineisto saattaisi tuoda kulissien takaista toimintaa päivänvaloon ja tarkentaa monien ratkaisujen taustoja.

Näyttelyn merkitys ei ole myöskään Suomen taidehistorian kannalta yhdenentekevä Suomalaisen sisustustaiteen vaikutus vastaavaan venäläiseen näkyvä esimerkiksi Pietarin koristetaiteen näyttelyn julisteessa, jonka kuvaosant Walton on valinnut kirjansa kanteen. Julisteen kuvaama sisäkuva on sommittelultaan lähes identtinen Eliel Saarisen interiöörikuvan kanssa, joka oli julkaistu *Ateneum*-lehdessä jo vuonna 1901 numerossa 9-11. Venäläistä sävyä julisteeseen tuo kuitenkin sadunomainen, sientä muistuttava kolmio-ornamentti. Se tuo vahvasti mieleen Sergei Djagilevin ja Alexandre Benois'n perustaman *Mir Iskusstva* -liikkeen, joka sai alkunsa venäläis-suomalaisesta näyttelystä Pietarissa vuonna 1898. Erityisesti Djagilev piti suomalaista taidetta, arkkitehtuuria ja esinesuunnittelua esikuvallisena. Suomalaisen taiteilijoiden ja arkkitehtien teoksien kuvia julkaistiinkin ahkerasti *Mir Iskusstva* -lehden sivuilla.

Mitä enemmän raotetaan Venäjän taide- ja kulttuurihistoriaa erityisesti keisariajan loppukaudelta, sitä paremmin pystymme arvioimaan Euroopan kulttuurista elämää noina kiihkeinä aikoina, sen heiluriliikkeitä eteen ja taakse. Ann T. Walton on julkaissut perustavanlaatuisen dokumentaation tästä Venäjän keisariajan kansainvälisestä demonstraatiosta. Tästä on hyvä jatkaa ja nostaa yhä uusia kysymyksiä pohdittavaksi.

Leena Ahtola-Moorhouse